

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра економіки підприємства і міжнародного бізнесу

07/01-52М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та самостійної роботи
з дисципліни

«Міжнародна економічна діяльність України»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Міжнародний бізнес»
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано
науково-методичною
радою з якості ННІЕМ
Протокол № 5 від 28.01.2026 р.

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Міжнародна економічна діяльність України» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Міжнародний бізнес» спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Срібна Є. В. Рівне : НУВГП, 2025. 33 с.

Укладач: Срібна Є. В., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу.

Відповідальний за випуск: Кушнір Н. Б., к.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу.

Керівник групи забезпечення ОПП: Красовська Ю. В., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу

ЗМІСТ

1. Мета та завдання дисципліни.....	3
2. План та зміст практичних занять	5
3. Самостійна робота з курсу дисципліни.....	26
4. Картка оцінювання студентів.....	28
5. Рекомендована література та інформаційні ресурси.....	30

© Є. В. Срібна, 2025
© НУВГП, 2025

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Міжнародна економічна діяльність України» укладено відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародний бізнес» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини».

Освітній компонент «Міжнародна діяльність України» належить до циклу професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері міжнародних економічних відносин і спрямований на формування у здобувачів вищої освіти системного розуміння ролі інформаційних систем і цифрових технологій у процесах управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств та держави.

У межах курсу розглядаються теоретичні та прикладні аспекти міжнародної економічної діяльності України, зокрема зовнішня торгівля товарами й послугами, міжнародний рух капіталу, інвестиційна діяльність, валютно-фінансові операції, участь України у міжнародних економічних організаціях і регіональних інтеграційних об'єднаннях, а також державне регулювання та інституційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності.

Особлива увага приділяється аналізу сучасного стану та динаміки міжнародної економічної діяльності України, її галузевої та географічної структури, конкурентних переваг на світових ринках, а також впливу глобальних економічних, політичних і безпекових викликів на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків держави.

Методичні вказівки містять тематику практичних занять, питання для обговорення, види самостійної роботи студентів, зразки тестових завдань, рекомендації щодо виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань, а також перелік рекомендованих джерел. Запропоновані матеріали спрямовані на розвиток у студентів аналітичного мислення, умінь працювати зі статистичними та аналітичними матеріалами, оцінювати ефективність міжнародної економічної діяльності України та формулювати обґрунтовані висновки.

Метою викладання дисципліни є комплексне вивчення сутності, форм і механізмів міжнародної економічної діяльності України, формування у здобувачів вищої освіти знань про зовнішньоторговельні, інвестиційні та валютно-фінансові процеси, державну політику у сфері ЗЕД, а також розвиток здатності аналізувати

сучасні тенденції міжнародної економіки та оцінювати місце України у глобальному економічному просторі.

У процесі вивчення курсу передбачається вирішення таких **завдань**:

1. вивчення теоретичних і методологічних засад міжнародної економічної діяльності;
2. ознайомлення з еволюцією та сучасними формами міжнародної економічної діяльності України;
3. аналіз зовнішньоторговельної діяльності України, її товарної та географічної структури;
4. дослідження міжнародної інвестиційної та валютно-фінансової діяльності України;
5. вивчення механізмів державного регулювання та інституційного забезпечення міжнародної економічної діяльності;
6. формування практичних навичок аналізу статистичних і аналітичних показників ЗЕД України;
7. розвиток аналітичного, критичного та прикладного мислення у сфері міжнародної економічної діяльності.

У результаті вивчення дисципліни здобувач повинен **знати**:

- сутність, форми та види міжнародної економічної діяльності;
- особливості розвитку зовнішньоекономічної діяльності України;
- механізми міжнародної торгівлі товарами і послугами;
- основи міжнародного руху капіталу та інвестиційної діяльності;
- валютно-фінансові аспекти міжнародної економічної діяльності;
- інституційну структуру та державне регулювання ЗЕД України;
- сучасні тенденції та проблеми інтеграції України у світову економіку.

Здобувач повинен **уміти**:

- аналізувати показники міжнародної економічної діяльності України;
- оцінювати динаміку та структуру зовнішньої торгівлі;
- працювати зі статистичними даними міжнародних організацій і національних відомств;
- аналізувати вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на розвиток ЗЕД України;

- формулювати аналітичні висновки та рекомендації щодо розвитку міжнародної економічної діяльності;
- застосовувати отримані знання у практичній та навчально-дослідній діяльності.

Практичні заняття спрямовані на закріплення знань, отриманих під час лекцій, шляхом аналізу статистичних даних, виконання аналітичних і розрахункових завдань, розгляду практичних кейсів міжнародної економічної діяльності України та обговорення актуальних економічних тенденцій.

Самостійна робота здобувачів включає опрацювання навчальних і наукових джерел, нормативно-правових документів, статистичних матеріалів, підготовку аналітичних есе, презентацій, міні-досліджень, виконання практичних і тестових завдань, а також підготовку до поточного та підсумкового контролю знань.

2. ПЛАН ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичні заняття з дисципліни «Міжнародна економічна діяльність України» спрямовані на закріплення теоретичних знань і формування професійних компетентностей здобувачів вищої освіти у сфері міжнародних економічних відносин шляхом аналізу реальних процесів і тенденцій розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.

Практичні заняття покликані розвивати аналітичне та критичне мислення, уміння працювати зі статистичними й аналітичними матеріалами, міжнародними економічними індикаторами, офіційними даними державних органів та міжнародних організацій у сфері міжнародної економічної діяльності. Під час занять студенти навчаються застосовувати методи економічного аналізу для оцінювання динаміки, структури та ефективності зовнішньої торгівлі України, міжнародної інвестиційної діяльності, валютно-фінансових операцій і участі держави у світових економічних процесах.

Дискусії, робота в малих групах, кейс-аналізи та підготовка аналітичних презентацій сприяють розвитку навичок професійної комунікації, аргументованого відстоювання власної позиції та формування обґрунтованих висновків щодо напрямів розвитку міжнародної економічної діяльності України. Практичні заняття поєднують теоретичні положення з їх прикладним застосуванням через аналіз сучасних зовнішньоекономічних викликів, торговельних

обмежень, змін у географічній і товарній структурі експорту та імпорту, інтеграційних процесів і впливу глобальних економічних криз на міжнародну економічну діяльність України.

Індивідуальне виконання практичних завдань дає змогу студентам набути навичок роботи з офіційною статистикою Державної служби статистики України, НБУ, Міністерства економіки, а також даними міжнародних організацій (Світовий банк, СОТ, МВФ, UNCTAD). Це формує у здобувачів здатність комплексно оцінювати міжнародну економічну діяльність України, визначати її сильні та слабкі сторони, прогнозувати можливі напрями розвитку та приймати аналітично обґрунтовані рішення у сфері міжнародної економіки.

Тематика та структура практичних занять

Змістовний модуль 1. Основні форми та механізми міжнародної економічної діяльності України

Практичне заняття 1

Тема: Міжнародна торгівля товарами та послугами України

Кількість годин – 2,0 год.

Література: *основна* [1, 4, 5, 7] *додаткова* [10, 11, 24, 26, 29].

Мета заняття: Сформувати у здобувачів вищої освіти системне розуміння сутності та ролі міжнародної торгівлі товарами і послугами у розвитку економіки України, розкрити особливості експортно-імпоротної діяльності, структури та динаміки зовнішньої торгівлі

План практичного заняття

1. Сутність міжнародної торгівлі та її значення для відкритої економіки.
2. Експорт і імпорт товарів та послуг як основні форми міжнародної економічної діяльності України.
3. Товарна та географічна структура зовнішньої торгівлі України.
4. Динаміка зовнішньоторговельних операцій та основні торговельні партнери України.
5. Вплив міжнародної торгівлі на економічне зростання та конкурентоспроможність України.

Питання для обговорення

1. Яку роль відіграє міжнародна торгівля у розвитку відкритої економіки України?
2. У чому полягають особливості експорту та імпорту товарів і послуг України?
3. Як змінювалася структура зовнішньої торгівлі України в останні роки?
4. Які країни є ключовими торговельними партнерами України та чому?
5. Який вплив має міжнародна торгівля на конкурентоспроможність національної економіки?
6. Які основні виклики та обмеження розвитку міжнародної торгівлі України в сучасних умовах?

Практичні завдання

Завдання 1. На основі статистичних даних визначити основні товарні групи експорту та імпорту України і зробити висновки щодо спеціалізації національної економіки.

Завдання 2. Проаналізувати географічну структуру зовнішньої торгівлі України та визначити ключові регіони і країни-партнери.

Завдання 3. Оцінити динаміку зовнішньої торгівлі України за кілька років та визначити основні тенденції розвитку.

Завдання 4. На основі конкретного прикладу проаналізувати, як зміни у міжнародній торгівлі впливають на економічний розвиток України.

Завдання 5. Підготувати короткий аналітичний висновок щодо ролі міжнародної торгівлі товарами та послугами у формуванні конкурентних переваг України.

Види самостійної роботи:

– Опрацювання навчальної та наукової літератури з питань міжнародної торгівлі товарами і послугами України, а також нормативно-правових актів, що регулюють зовнішньоторговельну діяльність.

– Аналіз статистичних матеріалів Державної служби статистики України, Світового банку, СОТ та інших міжнародних організацій з

метою дослідження структури, динаміки та географії експорту й імпорту України.

– Підготовка аналітичних оглядів, есе або презентацій щодо сучасних тенденцій розвитку міжнародної торгівлі України, її торговельних партнерів та впливу зовнішньої торгівлі на економічне зростання і конкурентоспроможність країни.

– Виконання практичних, розрахункових і тестових завдань, підготовка аналітичних есе або презентацій з використанням міжнародних інформаційних ресурсів і навчальної платформи Moodle.

Приклади тестових завдань до теми

1. Міжнародна торгівля – це:

- а) обмін товарами всередині країни;
- б) внутрішня торгівля регіонів;
- в) обмін товарами та послугами між країнами
- г) рух капіталу між підприємствами;
- д) міжнародна міграція робочої сили.

2. До основних форм міжнародної економічної діяльності України належать:

- а) внутрішнє виробництво;
- б) державні закупівлі;
- в) експорт та імпорт товарів і послуг
- г) соціальні трансфери;
- д) бюджетні субсидії.

3. Географічна структура зовнішньої торгівлі відображає:

- а) рівень інфляції;
- б) обсяги внутрішнього виробництва;
- в) розподіл зовнішньоторговельних операцій за країнами-партнерами
- г) галузеву структуру економіки;
- д) податкову систему.

4. Вплив міжнародної торгівлі на економічне зростання проявляється через:

- а) скорочення виробництва;
- б) зменшення зайнятості;
- в) розширення ринків збуту та підвищення ефективності виробництва
- г) зростання державних витрат;
- д) ізоляцію національної економіки.

5. Конкурентоспроможність країни у міжнародній торгівлі визначається насамперед:

- а) чисельністю населення;
- б) рівнем інфляції;
- в) здатністю виробляти та експортувати продукцію, що відповідає вимогам світового ринку
- г) обсягом державного боргу;
- д) рівнем бюджетного дефіциту.

Практичне заняття 2

Тема: Міжнародний рух капіталу та валютно-фінансові відносини

Кількість годин – 2,0 год.

Література: основна [1, 3, 4, 5]; додаткова [8, 10, 11, 24, 26, 30].

Мета заняття: сформувати у здобувачів вищої освіти системне розуміння сутності міжнародного руху капіталу та валютно-фінансових відносин, розкрити особливості міжнародного інвестування та валютних операцій.

План практичного заняття

- 1. Поняття міжнародного руху капіталу та його економічна сутність.
- 2. Міжнародне пряме інвестування: особливості, переваги та ризики.
- 3. Міжнародне портфельне інвестування та його роль у фінансовій системі.
- 4. Валютно-фінансові операції у міжнародній економічній діяльності.
- 5. Валютні ринки, інструменти та валютні ризики.
- 6. Механізми мінімізації валютних ризиків у міжнародній діяльності.

Питання для обговорення

- 1. У чому полягає економічна сутність міжнародного руху капіталу?
- 2. Які відмінності між прямими та портфельними іноземними інвестиціями?

3. Яку роль відіграють іноземні інвестиції у розвитку економіки України?
4. Які основні валютні операції здійснюються у міжнародній економічній діяльності?
5. Що таке валютні ризики та які фактори їх формування?
6. Які інструменти використовуються для мінімізації валютних ризиків у ЗЕД?

Практичні завдання

Завдання 1. На основі статистичних даних проаналізувати динаміку прямих і портфельних іноземних інвестицій в економіку України та зробити висновки щодо їх впливу на економічний розвиток.

Завдання 2. Побудувати порівняльну таблицю прямих і портфельних інвестицій за критеріями: мета інвестування, рівень контролю, ризики, вплив на економіку країни-реципієнта.

Завдання 3. Проаналізувати основні валютно-фінансові операції суб'єктів міжнародної економічної діяльності та визначити їх роль у забезпеченні зовнішньоекономічних розрахунків.

Завдання 4. На прикладі умовної зовнішньоекономічної операції визначити можливі валютні ризики та запропонувати способи їх мінімізації.

Завдання 5. Підготувати короткий аналітичний висновок щодо значення міжнародного руху капіталу та валютно-фінансових відносин для економіки України.

Види самостійної роботи:

- Опрацювання навчальної та наукової літератури з питань міжнародного руху капіталу, інвестиційної діяльності та валютно-фінансових відносин.
- Аналіз статистичних матеріалів НБУ, Державної служби статистики України, Світового банку та МВФ щодо іноземних інвестицій і валютних операцій України.
- Підготовка аналітичного есе або презентації на тему ролі міжнародного руху капіталу у розвитку національної економіки.

Приклади тестових завдань до теми

1. **Міжнародний рух капіталу – це:**
 - а) внутрішні інвестиції підприємств;

- б) рух грошових коштів у межах країни;
- в) переміщення капіталу між країнами з метою отримання доходу
- г) державні соціальні виплати;
- д) міжнародна торгівля товарами.

2. До прямих іноземних інвестицій належить:

- а) купівля іноземної валюти;
- б) короткостроковий кредит;
- в) створення або придбання контролюючої частки підприємства за кордоном
- г) купівля державних облігацій;
- д) валютний депозит.

3. Основною ознакою портфельних інвестицій є:

- а) повний контроль над підприємством;
- б) довгострокова участь в управлінні;
- в) отримання доходу без контролю над об'єктом інвестування
- г) відсутність ризику;
- д) фінансування державного бюджету.

4. Валютний ризик – це:

- а) ризик неплатоспроможності контрагента;
- б) податковий ризик;
- в) ймовірність фінансових втрат через зміну валютного курсу
- г) інфляційний ризик;
- д) кредитний ризик.

5. До інструментів мінімізації валютних ризиків належить:

- а) диверсифікація персоналу;
- б) державне регулювання цін;
- в) хеджування валютних ризиків
- г) збільшення обсягів імпорту;
- д) скорочення експорту.

Практичне заняття 3

Тема: Науково-технічне співробітництво та міжнародне виробниче кооперування

Кількість годин – 2,0 год.

Література: основна [3, 4]; додаткова [9, 13, 15].

Мета заняття: Сформувати у здобувачів вищої освіти розуміння сутності та форм міжнародного науково-технічного

співробітництва і виробничого кооперування, а також розвинути навички аналізу участі України у глобальних ланцюгах створення доданої вартості.

План практичного заняття

1. Сутність і значення науково-технічного співробітництва.
2. Форми міжнародного трансферу знань і технологій.
3. Міжнародне виробниче кооперування: економічна природа і моделі.
4. Глобальні ланцюги створення доданої вартості.
5. Участь України у міжнародному кооперуванні.

Питання для обговорення

1. Яку роль відіграє науково-технічне співробітництво в інноваційному розвитку?
2. Які форми трансферу знань є найбільш ефективними для України?
3. У чому переваги та ризики міжнародного виробничого кооперування?

Практичні завдання

- Аналіз форм НТС, у яких бере участь Україна.
- Побудова схеми участі України у глобальних ланцюгах вартості.
- Кейс-аналіз міжнародного виробничого проекту.

Види самостійної роботи:

- Опрацювання літератури з НТС і кооперування.
- Аналіз міжнародних програм співробітництва.
- Підготовка аналітичного огляду.

Приклади тестових завдань до теми

1. **Науково-технічне співробітництво в міжнародній економіці означає:**

- а) обмін робочою силою між країнами;
- б) міжнародну торгівлю товарами;
- в) обмін знаннями, технологіями та результатами наукових досліджень між країнами
- г) рух фінансового капіталу;
- д) надання гуманітарної допомоги.

2. До форм міжнародного науково-технічного співробітництва належить:

- а) експорт сировини;
- б) валютні операції;
- в) спільні науково-дослідні проєкти та програми
- г) трудова міграція;
- д) митне регулювання.

3. Міжнародне виробниче кооперування – це:

- а) концентрація виробництва в межах однієї країни;
- б) державне регулювання промисловості;
- в) співпраця підприємств різних країн у процесі виробництва продукції
- г) зовнішня торгівля готовими товарами;
- д) валютно-фінансові відносини.

4. Глобальні ланцюги створення доданої вартості передбачають:

- а) повний цикл виробництва в одній країні;
- б) ізоляцію національних економік;
- в) розподіл етапів виробництва між різними країнами
- г) виключно експорт сировини;
- д) скорочення міжнародної торгівлі.

5. Участь України у міжнародному виробничому кооперуванні сприяє:

- а) зменшенню інноваційної активності;
- б) втраті конкурентоспроможності;
- в) інтеграції у світову економіку та підвищенню доданої вартості виробництва
- г) ізоляції національного виробника;
- д) скороченню експорту.

Практичне заняття 4

**Тема: Міжнародна трудова міграція та державне регулювання
МЕД**

Кількість годин – 2,0 год.

Література: основна [1, 2, 3, 4, 5]; додаткова [9, 10, 12, 13, 27].

Мета заняття: сформувати знання про міжнародну трудову міграцію, її соціально-економічні наслідки та механізми державного регулювання міжнародної економічної діяльності України.

План практичного заняття

1. Сутність і форми трудової міграції.
2. Причини та напрями трудової міграції України.
3. Наслідки міграції для ринку праці.
4. Інструменти державної міграційної політики.

Питання для обговорення

1. Які економічні, соціальні та демографічні чинники зумовлюють міжнародну трудову міграцію населення України?
2. У чому полягає різниця між трудовою еміграцією та імміграцією з позиції національних економічних інтересів?
3. Які позитивні та негативні наслідки міжнародної трудової міграції для економіки України?
4. Як трудова міграція впливає на національний ринок праці, рівень зайнятості та заробітної плати?
5. Яку роль відіграють грошові перекази трудових мігрантів у формуванні доходів населення та платіжного балансу України?
6. Які інструменти державного регулювання міжнародної трудової міграції застосовуються в Україні?
7. Наскільки ефективною є міграційна політика України в сучасних умовах соціально-економічних трансформацій?
8. Який досвід регулювання трудової міграції інших країн може бути корисним для України?
9. Чи може міжнародна трудова міграція розглядатися як ресурс економічного розвитку, а не лише як виклик?
10. Які напрями вдосконалення державної політики у сфері міжнародної трудової міграції є пріоритетними для України?

Практичні завдання

Завдання 1. На основі відкритих статистичних даних (Держстат України, Світовий банк, МВФ) сформувати *міграційний портрет України*, визначивши:

- основні країни призначення трудових мігрантів;
- вікову та професійну структуру мігрантів;
- ключові економічні причини міграції.

Результат: короткий аналітичний звіт (1–2 стор.) з висновками.

Завдання 2. Грошові перекази: вигода чи залежність?

Проаналізувати обсяги грошових переказів трудових мігрантів в Україну за кілька років та відповісти на питання:

- як перекази впливають на доходи домогосподарств;
- чи формують вони залежність економіки від зовнішніх доходів;
- який їхній вплив на платіжний баланс.

Результат: аналітична таблиця та аргументований висновок.

Завдання 3. Держава vs мігранти: оцінка політики

Проаналізувати чинні інструменти державного регулювання трудової міграції в Україні та оцінити їх ефективність за критеріями:

- економічна доцільність;
- соціальна справедливість;
- довгостроковий ефект для ринку праці.

Результат: SWOT-аналіз міграційної політики України.

Завдання 4. Кейс-аналіз «Повернення мігрантів»

Уявіть, що уряд України розробляє програму повернення трудових мігрантів.

Запропонуйте:

- 3 економічні стимули;
- 2 соціальні інструменти;
- 1 інституційний механізм.

Результат: короткий проект пропозицій для уряду.

Завдання 5. Дискусійний кейс «Міграція: проблема чи ресурс?»

Студенти поділяються на дві групи:

Група А – міграція як загроза економічному розвитку;

Група Б – міграція як ресурс зростання.

Кожна група готує аргументи з використанням економічних показників.

Результат: усна презентація та письмові тези.

Завдання 6. Порівняльний аналіз

Порівняти міграційну політику України з політикою однієї з країн ЄС (на вибір) за такими критеріями:

- підхід до трудових мігрантів;

- механізми легалізації праці;
- інструменти повернення мігрантів.

Результат: порівняльна таблиця та висновки.

Завдання 7. Аналітичний прогноз

На основі поточних тенденцій підготувати прогноз розвитку міжнародної трудової міграції України на найближчі 5 років.

Результат: аналітична записка з обґрунтуванням.

Види самостійної роботи:

- Опрацювання навчальної та наукової літератури, а також нормативно-правових актів України та міжнародних організацій з питань міжнародної трудової міграції та міграційної політики.
- Аналіз статистичних даних Державної служби статистики України, Світового банку, Міжнародної організації з міграції та інших міжнародних джерел щодо масштабів, напрямів і наслідків трудової міграції.
- Підготовка аналітичного есе або презентації на одну з тем: вплив трудової міграції на економіку України, роль грошових переказів мігрантів, ефективність державного регулювання міграційних процесів.

Приклади тестових завдань до теми

1. Міжнародна трудова міграція – це:

- а) переміщення капіталу між країнами;
- б) міжнародна торгівля послугами;
- в) переміщення робочої сили між країнами з метою працевлаштування
- г) внутрішня мобільність населення;
- д) туристичні поїздки.

2. Основною економічною причиною трудової міграції є:

- а) демографічні зміни;
- б) культурні відмінності;
- в) різниця в рівні доходів і зайнятості між країнами
- г) політична інтеграція;
- д) розвиток міжнародної торгівлі.

3. Грошові перекази трудових мігрантів впливають на економіку країни походження через:

- а) зменшення експорту;
- б) скорочення інвестицій;
- в) зростання доходів домогосподарств і надходжень у платіжний

баланс

г) зниження валютних резервів;

д) зростання державного боргу.

4. До негативних наслідків міжнародної трудової міграції для України належить:

а) зростання зайнятості;

б) збільшення валютних надходжень;

в) відтік кваліфікованої робочої сили

г) зростання споживчого попиту;

д) розширення міжнародних зв'язків.

5. Державне регулювання міжнародної трудової міграції передбачає:

а) повну заборону виїзду робочої сили;

б) невтручання держави у міграційні процеси;

в) застосування правових, економічних і соціальних інструментів міграційної політики

г) лише контроль валютних операцій;

д) регулювання зовнішньої торгівлі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Інтеграційні процеси та стратегічні напрями розвитку міжнародної економічної діяльності України

Практичне заняття 5

Тема: Україна у світових інтеграційних процесах

Кількість годин – 2,0 год.

Література: основна [1, 2, 3, 4, 5]; додаткова [7, 9, 11, 13, 24, 26].

Мета заняття: Сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне уявлення про сутність і форми міжнародної економічної інтеграції, розкрити особливості участі України у світових та регіональних інтеграційних об'єднаннях, а також розвинути навички аналізу переваг, ризиків і викликів інтеграційних процесів для національної економіки.

План практичного заняття

1. Сутність міжнародної економічної інтеграції та її економічні передумови.

2. Основні форми міжнародної економічної інтеграції.

3. Участь України у світових та регіональних інтеграційних об'єднаннях.
4. Роль міжнародних економічних організацій у розвитку інтеграційних процесів.
5. Переваги та виклики інтеграції для економіки України в умовах глобалізації.

Питання для обговорення

1. У чому полягає економічна сутність міжнародної інтеграції?
2. Які форми міжнародної економічної інтеграції є найбільш поширеними у світі?
3. Яку роль відіграє участь України у міжнародних економічних організаціях?
4. Які переваги отримує Україна від участі в інтеграційних процесах?
5. Які основні ризики та виклики інтеграції для національної економіки?
6. Чи може інтеграція обмежувати економічний суверенітет держави?
7. Які напрями інтеграційної політики України є стратегічно пріоритетними?

Практичні завдання

Завдання 1. Інтеграційна карта України

Скласти карту участі України у міжнародних економічних організаціях та інтеграційних ініціативах із зазначенням:

- мети участі;
- економічних вигід;
- потенційних обмежень.

Результат: таблиця, аналітичні висновки.

Завдання 2. Порівняльний аналіз форм інтеграції

Порівняти дві форми інтеграції (на вибір) за критеріями:

- глибина економічних зв'язків;
- ступінь втручання у національну політику;
- можливі наслідки для України.

Результат: порівняльна таблиця.

Завдання 3. Кейс-аналіз «Інтеграція: вигоди vs виклики»

На прикладі конкретної інтеграційної угоди України визначити:

- короткострокові вигоди;
- довгострокові ризики;

- вплив на окремі галузі економіки.

Результат: аналітична записка.

Завдання 4. Дискусійне завдання

Поділитися на дві групи:

Група А: інтеграція як чинник економічного зростання;

Група Б: інтеграція як джерело структурних ризиків.

Результат: аргументована позиція з використанням економічних показників.

Завдання 5. Аналітичний прогноз

Оцінити можливі наслідки подальшої інтеграції України у світове господарство на середньострокову перспективу.

Результат: письмові висновки.

Види самостійної роботи

- Опрацювання наукових джерел і міжнародних документів з питань міжнародної економічної інтеграції та участі України в інтеграційних об'єднаннях.
- Аналіз статистичних та аналітичних матеріалів міжнародних економічних організацій щодо інтеграційних процесів і їх впливу на національну економіку.
- Підготовка аналітичного есе або презентації на тему переваг і викликів інтеграції України у світове господарство.

Приклади тестових завдань до теми

1. Міжнародна економічна інтеграція – це:

- а) ізоляція національних економік;
- б) посилення протекціонізму;
- в) поглиблення економічної взаємодії між країнами
- г) валютна автономія;
- д) внутрішня економічна політика.

2. До основних форм міжнародної економічної інтеграції належить:

- а) внутрішній ринок;
- б) валютний ринок;
- в) зона вільної торгівлі
- г) фінансовий сектор;
- д) податкова система.

3. Участь України в міжнародних економічних організаціях сприяє:

- а) обмеженню зовнішньої торгівлі;
- б) скороченню експорту;
- в) розширенню міжнародного економічного співробітництва
- г) ізоляції національної економіки;
- д) зменшенню інвестицій.

4. Основною перевагою інтеграційних процесів для України є:

- а) зниження конкуренції;
- б) втрата економічного суверенітету;
- в) доступ до нових ринків і ресурсів
- г) скорочення виробництва;
- д) зростання бюджетного дефіциту.

5. До викликів міжнародної економічної інтеграції належить:

- а) зростання експорту;
- б) підвищення конкурентоспроможності;
- в) посилення конкуренції для національних виробників
- г) розвиток міжнародної кооперації;
- д) розширення ринків збуту.

Практичне заняття 6

Тема: Вектори інтеграції України у світове господарство

Кількість годин – 2,0 год.

Література: основна [1, 2, 3, 4, 5]; додаткова [7, 8, 9, 11, 24, 26].

Мета заняття: сформувати у здобувачів вищої освіти системне бачення стратегічних векторів інтеграції України у світове господарство, розкрити особливості європейського та глобального напрямів економічного розвитку, а також розвинути здатність аналізувати формування конкурентних переваг України в умовах трансформації світової економіки.

План практичного заняття

1. Поняття та значення векторів інтеграції у світове господарство.
2. Європейський вектор інтеграції України: економічний зміст і пріоритети.

3. Глобальний вектор інтеграції: участь України у світових економічних процесах.
4. Формування конкурентних переваг України в умовах глобальної конкуренції.
5. Конструктивна модель економічного розвитку України на етапі стабілізації та відновлення.

Питання для обговорення

1. Які фактори визначають вибір інтеграційного вектора держави?
2. У чому полягає економічний зміст європейського вектора інтеграції України?
3. Які можливості відкриває для України глобальна економічна інтеграція?
4. Чи можуть національні конкурентні переваги змінюватися в умовах глобалізації?
5. Які ризики супроводжують реалізацію інтеграційних стратегій України?
6. Якою має бути конструктивна модель інтеграції України у світове господарство після стабілізації економіки?

Практичні завдання

Завдання 1. Аналіз інтеграційних векторів

Проаналізувати європейський та глобальний вектори інтеграції України за такими критеріями:

- економічні вигоди;
- потенційні ризики;
- довгострокові наслідки для національної економіки.

Результат: порівняльна таблиця з висновками.

Завдання 2. Кейс-аналіз «Вибір стратегічного вектора»

Оцінити, який інтеграційний вектор є пріоритетним для України на сучасному етапі розвитку, обґрунтувавши позицію економічними аргументами.

Результат: аналітична записка.

Завдання 3. Конкурентні переваги України

Визначити ключові конкурентні переваги України у світовому господарстві (ресурсні, технологічні, людський капітал, геоелемічні) та оцінити можливості їх реалізації.

Результат: структурований перелік, аналітичний коментар.

Завдання 4. Прогнозне завдання

Побудувати сценарій інтеграції України у світове господарство на середньострокову перспективу з урахуванням глобальних економічних тенденцій.

Результат: короткий прогноз із висновками.

Види самостійної роботи:

- Опрацювання навчальної, наукової літератури та аналітичних матеріалів з питань стратегічних напрямів інтеграції України у світове господарство, європейського та глобального векторів економічного розвитку.
- Аналіз статистичних і аналітичних даних міжнародних організацій та національних інституцій щодо участі України у світових економічних процесах і формування її конкурентних переваг.
- Підготовка аналітичного есе, презентації або короткого прогнозу щодо перспектив інтеграції України у світове господарство з урахуванням сучасних глобальних тенденцій.

Приклади тестових завдань до теми

1. Вектори інтеграції України у світове господарство відображають:

- а) внутрішню економічну політику держави;
- б) структуру державного бюджету;
- в) стратегічні напрями зовнішньоекономічного розвитку
- г) систему оподаткування;
- д) демографічні процеси.

2. Європейський вектор інтеграції України передбачає:

- а) ізоляцію від світових ринків;
- б) орієнтацію виключно на внутрішній ринок;
- в) поглиблення економічної співпраці з країнами ЄС
- г) відмову від міжнародної торгівлі;
- д) зменшення конкуренції.

3. Глобальний вектор інтеграції України означає:

- а) участь лише в регіональних об'єднаннях;
- б) скорочення міжнародних економічних зв'язків;
- в) активну участь у світових економічних процесах
- г) зосередження на національному ринку;
- д) економічну ізоляцію.

4. **Конкурентні переваги країни у світовому господарстві формуються насамперед за рахунок:**

- а) рівня державного боргу;
- б) чисельності населення;
- в) ефективного використання ресурсів та інституційного розвитку
- г) обсягів імпорту;
- д) бюджетного дефіциту.

5. **Конструктивна модель інтеграції України у світове господарство має ґрунтуватися на:**

- а) протекціонізму та ізоляції;
- б) повній лібералізації без регулювання;
- в) поєднанні відкритості економіки з національними інтересами
- г) відмові від інтеграційних процесів;
- д) зменшенні міжнародного співробітництва.

Практичне заняття 7

Сучасні тенденції та перспективи розвитку міжнародної економічної діяльності України

Кількість годин – 2,0 год.

Література: *основна* [1, 2, 4, 5]; *додаткова* [9, 10, 11, 13, 24, 26, 29].

Мета заняття: Сформувати у здобувачів вищої освіти системне уявлення про сучасні тенденції розвитку міжнародної економічної діяльності України в умовах глобалізації, цифровізації та геоекономічних трансформацій, а також розвинути здатність аналізувати основні виклики, можливості та перспективи подальшої інтеграції України у світове господарство.

План практичного заняття

1. Сучасні тенденції розвитку міжнародної економічної діяльності в умовах глобалізації.
2. Вплив цифровізації та інновацій на міжнародну економічну діяльність.
3. Геоекономічні трансформації та їх наслідки для МЕД України.

4. Основні виклики та можливості розвитку міжнародної економічної діяльності України.
5. Перспективи подальшої інтеграції України у світове господарство.
6. Перспективи розвитку інформаційних систем та інноваційних технологій у міжнародному бізнесі.

Питання для обговорення

1. Які ключові тенденції визначають розвиток міжнародної економічної діяльності у світі сьогодні?
2. Як цифровізація змінює форми та механізми міжнародної економічної діяльності?
3. Який вплив мають геоекономічні зміни на зовнішньоекономічну діяльність України?
4. Які основні виклики постають перед Україною у сфері МЕД в сучасних умовах?
5. Які можливості відкриваються для України в умовах глобальних трансформацій?
6. Якими можуть бути перспективи інтеграції України у світове господарство в середньо- та довгостроковій перспективі?

Практичні завдання

Завдання 1. Аналіз глобальних тенденцій

Визначити та охарактеризувати 3–4 глобальні тенденції, що найбільше впливають на міжнародну економічну діяльність України (цифровізація, reshoring, green economy, геоекономічна фрагментація тощо).

Завдання 2. Кейс-аналіз «Україна у змінюваному світовому господарстві»

Проаналізувати, як зміни у світовій економіці впливають на зовнішньоекономічну діяльність України, та запропонувати можливі напрями адаптації.

Завдання 3. SWOT-аналіз МЕД України

Провести SWOT-аналіз міжнародної економічної діяльності України з урахуванням сучасних тенденцій.

Завдання 4. Прогнозне завдання

Сформувати прогноз розвитку міжнародної економічної діяльності України на найближчі 5 років з урахуванням глобальних та внутрішніх чинників.

Завдання 5. Дискусійне завдання

Обґрунтувати, чи є сучасні глобальні трансформації для України переважно викликом чи можливістю.

Види самостійної роботи:

1. Опрацювання наукових, аналітичних джерел і звітів міжнародних організацій щодо сучасних тенденцій розвитку міжнародної економічної діяльності та глобальних трансформацій.
2. Аналіз статистичних та аналітичних даних міжнародних і національних інституцій з метою оцінки динаміки та структури міжнародної економічної діяльності України.
3. Підготовка аналітичного есе, презентації або прогнозного огляду щодо перспектив розвитку міжнародної економічної діяльності України в умовах глобалізації та цифровізації.

Приклади тестових завдань до теми

1. **Сучасна міжнародна економічна діяльність характеризується:**
 - а) економічною ізоляцією;
 - б) зниженням міжнародних зв'язків;
 - в) зростанням взаємозалежності країн
 - г) відмовою від глобалізації;
 - д) скороченням торгівлі.
2. **Цифровізація у міжнародній економічній діяльності сприяє:**
 - а) зменшенню конкуренції;
 - б) ускладненню доступу до ринків;
 - в) прискоренню міжнародних операцій та обміну інформацією
 - г) скороченню зовнішньої торгівлі;
 - д) ізоляції національних економік.
3. **До геоекономічних викликів сучасності належить:**
 - а) зростання продуктивності;
 - б) розширення міжнародної кооперації;
 - в) фрагментація світової економіки

- г) розвиток інновацій;
- д) зростання інвестицій.

4. Основною можливістю для України в умовах глобальних змін є:

- а) скорочення експорту;
- б) посилення економічної ізоляції;
- в) адаптація до нових глобальних ринків і технологій
- г) зменшення участі у міжнародній торгівлі;
- д) відмова від інтеграції.

5. Перспективи інтеграції України у світове господарство залежать насамперед від:

- а) демографічних факторів;
- б) природних ресурсів;
- в) структурних реформ та конкурентоспроможності економіки
- г) рівня інфляції;
- д) бюджетного дефіциту.

3. САМОСТІЙНА РОБОТА З КУРСУ ДИСЦИПЛІНИ

Самостійна робота є невід’ємною складовою засвоєння освітнього компонента «Міжнародна економічна діяльність України» і спрямована на поглиблення та закріплення знань, отриманих під час лекційних і практичних занять, а також на розвиток у здобувачів вищої освіти умінь самостійно аналізувати економічні процеси, працювати зі статистичними та аналітичними матеріалами, оцінювати стан і тенденції розвитку міжнародної економічної діяльності України та формулювати обґрунтовані висновки і пропозиції.

Мета самостійної роботи – сформувати у студентів системне розуміння змісту, форм і механізмів міжнародної економічної діяльності України, розвинути аналітичні та дослідницькі навички, здатність застосовувати теоретичні знання для аналізу зовнішньоекономічних процесів, інтеграційних тенденцій, міжнародної торгівлі, руху капіталу, трудової міграції та участі України у світовому господарстві.

На самостійну роботу здобувачів денної форми навчання з дисципліни «Міжнародна економічна діяльність України» передбачено близько 67 % загального обсягу навчального часу, визначеного у силабусі.

Основні напрями самостійної роботи студентів

1. Опрацювання основної та додаткової навчальної і наукової літератури з питань міжнародної економічної діяльності, зовнішньої торгівлі, інвестицій, інтеграційних процесів і глобального економічного розвитку.
2. Вивчення нормативно-правових актів України та міжнародних документів, що регламентують зовнішньоекономічну діяльність, міжнародну торгівлю, інвестиційну політику та інтеграційні процеси.
3. Підготовка до практичних занять, семінарів, тематичних дискусій і кейс-обговорень з проблем міжнародної економічної діяльності України.
4. Аналіз статистичних і аналітичних матеріалів національних та міжнародних організацій (Державна служба статистики України, НБУ, Світовий банк, СОТ, МВФ, UNCTAD) щодо розвитку МЕД України.
5. Виконання аналітичних і практичних завдань з оцінювання динаміки, структури та ефективності міжнародної торгівлі, руху капіталу, міграційних процесів та інтеграційної діяльності України.
6. Підготовка індивідуальних завдань, аналітичних есе, презентацій і міні-досліджень з актуальних проблем розвитку міжнародної економічної діяльності України.
7. Підготовка до поточного, модульного та підсумкового контролю знань.

Форми організації самостійної роботи

- індивідуальне опрацювання теоретичних матеріалів, наукових публікацій та міжнародних економічних звітів;
- підготовка аналітичних таблиць, схем і порівняльних характеристик форм та напрямів міжнародної економічної діяльності України;
- виконання практичних і аналітичних завдань з використанням статистичних даних;
- написання аналітичних звітів, есе та міні-досліджень з проблем МЕД України;
- робота з електронними статистичними базами даних і навчальним середовищем Moodle.

У результаті виконання самостійної роботи здобувачі вищої освіти повинні:

- сформувати знання про сутність, форми та механізми міжнародної економічної діяльності України;

- набути здатності аналізувати зовнішньоекономічні процеси, інтеграційні тенденції та міжнародні економічні зв'язки України;
- опанувати навички роботи зі статистичними та аналітичними матеріалами для оцінювання стану й перспектив розвитку МЕД;
- уміти формулювати обґрунтовані висновки та пропозиції щодо розвитку міжнародної економічної діяльності України;
- бути підготовленими до практичних занять, дискусій, контрольних заходів і підсумкового оцінювання.

Самостійна робота студентів забезпечує глибоке засвоєння змісту дисципліни «Міжнародна економічна діяльність України» та сприяє формуванню професійних компетентностей майбутніх фахівців у сфері міжнародних економічних відносин, зовнішньоекономічної діяльності та інтеграційних процесів.

5. КАРТКА ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

Картка оцінювання видів самостійної навчальної діяльності здобувачів наведена в таблиці 5.1.

Таблиця 5.1 – Карта оцінювання самостійної роботи студентів із курсу дисципліни «Міжнародна інтеграція»

Види самостійної роботи	Терміни виконання	Форма контролю та звітності	Максимальна кількість балів
Відвідування лекційних занять	за розкладом	журнал викладача	1 бал за одне заняття
Відвідування практичних занять	за розкладом	журнал викладача	1 бал за одне заняття
Виконання завдань на практичних заняттях	за розкладом	журнал викладача	6 балів за одне заняття
*Написання звіту про ексклюзивне дослідження	протягом семестру	звіт	10 б. за один звіт
*Аналітичний огляд наукових публікацій	протягом семестру	аналітичний огляд	10 б. за один огляд

*Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції	протягом семестру	довідка про виступ	5 б. за один виступ
*Публікація статті в наукових виданнях	протягом семестру	опублікована стаття	15 б. за одну публікацію

** Зірочкою позначені види навчальної діяльності, які надають студенту можливість отримати додаткові бали поточного оцінювання (сумарно з обов'язковими видами завдань – до 60 балів), є необов'язковими.*

Критерії оцінювання ситуаційних вправ, конкретних ситуацій та інших завдань творчого характеру (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа)*:

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало, порушені терміни виконання;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження здобувача вищої освіти недостатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог до термінів та оформлення;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

**у разі колективного виконання завдань слід передбачається розподіл балів між виконавцями.*

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Основна література

1. Мазаракі А. А., Мельник Т. М., Гончаренко О. Міжнародна економічна діяльність України. / А. А. Мазаракі (Ed.). Київський національний торговельно-економічний університет. 2021. 704 с.
2. Вдовенко Н. М., Яцун А. Г. Міжнародна економічна діяльність України : словник. К. : НУБіП України, 2023. 401 с.
3. Глушенко Я. І., Черненко Н. О. Міжнародна економічна діяльність України. Київ, 2023.
4. Бестужева С. В. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 268 с.
5. Кухарська Н. О., Харічков С. К. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. Х. : Одісей, 2016. 456 с.
6. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. / В. П. Галушко, Н. Є. Голомша, О. М. Файчук, О. В. Файчук. К. : НУБіП України, 2016. 447 с.
7. Новикова М. В. Міжнародна економічна діяльність України : курс лекцій. К. : вид-во Нац. авіац. ун-ту "НАУ-друк", 2017. 116 с.
8. Міжнародна економічна діяльність України / Маловичко А. С., Матвеєва В. Ю., Чернега О. Б. Видавництво «Магнолія», 2021. 544 с.

Додаткова література

1. Гуменюк А. М., Лупак Р. Л., Рудик С. А. Стан та напрями реалізації державної структурної політики імпортозаміщення в Україні [Електронний ресурс]. *Глобальні та національні проблеми економіки* : електрон. наук. фахове вид. 2016. Вип. 6. URL: http://globalnational.in.ua/archive/6-2015/06_2016.pdf.
2. Заярна Н. М., Лупак Р. Л., Голубка В. В. Реалії інтеграції економіки України у європейський економічний простір. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2018. Вип. 56. С. 33–38.
3. Козик В. В. Панкова Л. А., Даниленко Н. Б. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. К. : Знання, 2012. 406 с.

4. Лупак Р. Л. Аналіз стану імпортозалежності в Україні: регіональні особливості. *Держава та регіони*. 2018. № 2 (58). С. 67–73.
5. Макуха С. М. Україна в міжнародних економічних відносинах в умовах глобалізації : монографія. Харків : Легас, 2018. 352 с.
6. Назаренко О. А. Міжнародні договори в системі джерел конституційного права України : монографія. К. : КНЕУ, 2017. 175 с.
7. Стратегія та засоби конвергенції системи соціальної безпеки України та ЄС у процесі євроінтеграції : монографія / за ред. Васильціва Т. Г., Лупака Р. Л. Львів : ННБК "АТБ", 2018. 303 с.
8. Ушкаренко Ю. В., Осадчий О. Д. Сучасний стан і розвиток системи сільськогосподарської кооперації Німеччини в контексті процесів інтеграції ЄС і глобалізації. *Економіка та суспільство*. 2016. Вип. №5. С. 83–87.
9. Ушкаренко Ю. В. Конкурентоспроможність кооперації в умовах європейської інтеграції та глобалізації. *Теорія та практика регіонального розвитку* : колективна монографія / за заг. ред. К. Ф. Ковальчука, Л. М. Савчук. Дніпро : Герда, 2016. С. 169–176.
10. Задоя А. О. Міжнародна економіка : підручник. К. : Центр учбової літератури, 2019. 416 с.
11. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка в питаннях та відповідях. К. : Центр навчальної літератури, 2017. 228 с.
12. Козак Ю. Г., Лук'яненко Д. Г., Макогон Ю. В. Міжнародна економіка : навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 560 с.
13. Лісовський П. М., Лісовська Ю. П. Політика міжнародних відносин: проблеми та перспективи : навчальний посібник. Університет «Україна», 2021. 350 с.
14. Лісовський П. М., Лісовська Ю. П. Міжнародна економіка: креативність, плановість, законність : навчальний посібник. К. : Ліра-К, 2021. 106 с.
15. Лебедєва О., Білоцерківець В., Завгородня О. Міжнародна економіка : навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 416 с.
16. Макуха С. М. Міжнародна економіка : навчальний та практичний посібник. К. : Право, 2012. 192 с.

17. Рибчук А. В., Фомішина В. М., Фомішин С. В. Міжнародні економічні відносини. Наочний навчально-методичний посібник. К. : Гельветика, 2019. 392 с.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. Міністерство економіки України URL: <https://www.me.gov.ua>
2. Міністерство фінансів України URL: <https://www.mof.gov.ua>
3. Державна служба статистики України URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
4. Національний банк України URL: <https://bank.gov.ua>
5. Державна митна служба України URL: <https://customs.gov.ua>
6. Державна податкова служба України — <https://tax.gov.ua>
7. Кабінет Міністрів України URL: <https://www.kmu.gov.ua>
8. Верховна Рада України — <https://www.rada.gov.ua>
9. Офіс з розвитку підприємництва та експорту URL: <https://epo.org.ua>
10. Дія.Бізнес URL: <https://business.diia.gov.ua>
11. ProZorro — <https://prozorro.gov.ua>
12. Світова організація торгівлі URL: <https://www.wto.org>
13. Світовий банк — <https://www.worldbank.org>
14. Міжнародний валютний фонд URL: <https://www.imf.org>
15. UNCTAD URL: <https://unctad.org>
16. Організація економічного співробітництва та розвитку URL: <https://www.oecd.org>
17. Міжнародна організація праці URL: <https://www.ilo.org>
18. United Nations URL: <https://www.un.org>
19. Європейська комісія URL: <https://commission.europa.eu>
20. Eurostat URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
21. European Central Bank URL: <https://www.ecb.europa.eu>
22. European Investment Bank URL: <https://www.eib.org>
23. Європейська комісія URL: <https://commission.europa.eu>

24. Eurostat URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
25. European Central Bank URL: <https://www.ecb.europa.eu>
26. European Investment Bank URL: <https://www.eib.org>
27. International Trade Centre URL: <https://www.intracen.org>
28. World Economic Forum URL: <https://www.weforum.org>
29. CEPII URL: <https://www.cepii.fr>
30. OECD Data URL: <https://data.oecd.org>